

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 125/2021-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Mariánom Ďurinom, Sibírska 4, Bratislava, proti postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Sa 3/2017 takto

rozhodol:

1. Postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Sa 3/2017 **boli porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práva a základných slobôd.
2. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie v sume **800 eur**, ktoré **je** Krajský súd v Bratislave **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Krajský súd v Bratislave **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **384,14 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevýhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 5. marca 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1

Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Sa 3/2017.

2. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je námietka, že postupom krajského súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu ním namietaných základných práv (bod 1). Sťažovateľ je žalobcom v konaní o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia Sociálnej poisťovne č. 540 316 2534 z 2.decembra 2016 podľa Správneho súdneho poriadku (ďalej aj „SSP“). Namieta, že v napadnutom konaní od podania žaloby 10. januára 2017 až dosiaľ krajský súd neuskutočnil ani jedno pojednávanie, v čom vidí existenciu zbytočných prietahov.

3. Sťažovateľ žiada, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie rozhodol nálezom, že boli porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a prikázal krajskému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietahov. Sťažovateľ súčasne žiada o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 5 000 eur a náhrady trov konania.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Sťažovateľ v podstatnej časti svojej ústavnej sťažnosti opísal skutkový stav, pričom vo vzťahu k porušeniu ním namietaných základných práv je argumentácia sťažovateľa zameraná na skutočnosť, že na konanie príslušný krajský súd v napadnutom konaní od momentu podania žaloby 10. januára 2017 neuskutočnil ani jedno pojednávanie, nevyočul účastníkov konania ani svedkov, ani nevyvodil žiadne právne konzekvencie, v dôsledku čoho dochádza k neúmerným prietahom v konaní. Podľa názoru sťažovateľa mu postupom krajského súdu vzniká ujma najmä tým, že štyri roky žije v právnej i majetkovej neistote.

III.

Vyjadrenie krajského súdu, replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

5. Krajský súd k obsahu ústavnej sťažnosti uviedol chronologický prehľad procesných úkonov uskutočnených v napadnutom konaní, z ktorých vyplýva, že po doručení správnej žaloby vo veci zamietnutia starobného dôchodku sťažovateľa (10. januára 2017) realizoval krajský súd jednotlivé procesné úkony plynule, keď 31. januára 2017 pristúpil k doručovaniu žaloby na vyjadrenie žalovanej, ktorá sa k predmetnej žalobe vyjadrila 20. februára 2017. Následne krajský súd 6. apríla 2017 zaslal vyjadrenie žalovanej na repliku žalobcovi sťažovateľovi.

6. K veci sa vyjadrila aj zákonná sudkyňa, ktorej bol spis pridelený 4. januára 2021. Uviedla, že 12. apríla 2021 bol určený termín a verejného vyhlásenia rozsudku. Zákonná sudkyňa poukázala na tú skutočnosť, že od času, keď jej bola vec pridelená (4. januára 2021), až dosiaľ neuplynula dostatočná doba, ktorú by bolo možné vyhodnotiť ako jej neodôvodnenú nečinnosť v predmetnom konaní. Zároveň zdôraznila, že v súdnom spise sa nenachádza žiadne písomné podanie sťažovateľa,

ktorý by sa domáhal urýchlenia súdneho konania alebo ktoré by smerovalo k odstráneniu nečinnosti súdu.

III.2. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ vo svojej replike stručne opísal svoj subjektívny názor na vyjadrenie krajského súdu s dôrazom na neprimeranosť „čakania na vytýčenie termínu“ štyri roky. Posúdením obsahu repliky sťažovateľa ústavný súd konštatuje, že v nej sťažovateľ neuviedol žiadne skutočnosti, ktoré by boli relevantné pre rozhodnutie ústavného súdu o ústavnej sťažnosti.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením jeho základného práva na prerokovanie veci vez zbytočných prietáhov spočíva v konštatovaní nečinnosti krajského súdu s dôrazom na skutočnosť, že krajský súd dosiaľ vec riadne neprejednal ani na jedinom pojednávaní, nevyočul účastníkov konania ani svedkov.

9. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie už citovaného práva vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

10. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

11. Povinnosť správneho súdu a jeho sudcu konať rýchle a hospodárne podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp správneho súdneho konania v § 5 ods. 7 SSP a povinnosť konať bez prietáhov i v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), ktorý je premietnutý aj do § 5 ods. 1 SSP. Aj správny súd je teda povinný postupovať v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádzať zbytočným prietahom, konať hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb.

12. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokovanej veci.

13. Čo sa týka hodnotenia právnej a skutkovej zložitosti napadnutého konania, ústavný súd konštatuje, že správna žaloba v sociálnych veciach patrí medzi bežnú agendu správnych súdov. Ústavný súd je toho názoru, že vec sťažovateľa nemožno hodnotiť po právnej stránke ako zložitú, pretože tento typ konania je regulovaný pomerne podrobnou právnou úpravou (tretia hlava Správneho súdneho poriadku) a tiež príslušnou judikatúrou. Vec podľa názoru ústavného súdu nevykazuje ani skutkovú zložitosť, keďže skutkový stav veci je v podstate ustálený a nevyžaduje si komplikované dokazovanie. Správny súd pri rozhodovaní vychádza z obsahu administratívneho spisu a listín, ktoré boli podkladom na rozhodnutie orgánu verejnej správy, proti ktorému správa žaloba smeruje, keďže správny súd nie je súdom skutkovým a jeho úlohou je preskúmanie zákonnosti rozhodnutia orgánu verejnej správy. Obdobne, aj pokiaľ ide o opakovanú námietku sťažovateľa, že krajský súd vo veci nenariadil pojednávanie a neuskutočnil výsluch účastníkov alebo svedkov (bod 4 odôvodnenia), ústavný súd upriamuje pozornosť na to, že správny súd rozhoduje spravidla bez pojednávania (k tomu pozri § 107 ods. 2 SSP).

14. Vo vzťahu k správaniu sťažovateľa ústavný súd nezistil žiadne okolnosti, ktoré by mohli negatívnym spôsobom prispieť k predĺženiu napadnutého konania.

15. K postupu krajského súdu v napadnutom konaní ústavný súd uvádza, že tento bol od podania žalobného návrhu plynulý a jednotlivé procesné úkony boli realizované v krátkych časových úsekoch (január 2017 – apríl 2017). Následne ústavný súd v postupe krajského súdu zistil obdobie bezdôvodnej nečinnosti v trvaní takmer štyroch rokov (máj 2017 – apríl 2021). Krajský súd vo svojom vyjadrení príčinu tejto nečinnosti nijako neobjasnil. Z obsahu súdneho spisu je zrejmé, že v priebehu napadnutého konania došlo k prerozdeleniu súdneho spisu a zmene v osobe zákonného sudcu, avšak táto okolnosť nemôže byť pričítaná na ťarchu účastníka sporu. Aj keď zákonná sudkyňa po pridelení súdneho spisu (4. januára 2021) vec rozhodla v primeranej lehote (10. júna 2021), ústavný súd zdôrazňuje, že pri rozhodovaní musí vyhodnotiť celkovú dĺžku trvania sporu (štyri a pol roka), ktorá (aj s ohľadom na predmet sporu) nezodpovedala kritériám primeranosti.

16. K nečinnosti krajského súdu v napadnutom konaní ústavný súd konštatuje, že aj správne súdne konanie (teda nielen spor) je potrebné viesť rýchlo, účelne a bez prieťahov. Imanentnou súčasťou práva na spravodlivý proces je totiž právo na rozhodnutie v tzv. primeranej lehote, teda bez zbytočných prieťahov v konaní. Z tohto pohľadu je pritom irelevantné, či ide o objektívne alebo subjektívne prieťahy v konaní v zmysle veľmi rozsiahlej a dnes už ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) i ústavného súdu. Primárny je záujem na hospodárnom a efektívnom prejednaní veci bez zbytočných prieťahov a záujem účastníka konania, a to nielen žalobcu, ale aj žalovaného.

17. Po začatí konania vzniká povinnosť správneho súdu konať. Táto povinnosť zahŕňa v sebe všetky povinnosti, ktoré má správny súd v príslušnom začatom správnom súdnom konaní, a to od doručenia návrhu odporcovi a ostatným účastníkom konania a osobám zúčastneným na konaní do vlastných rúk, cez skúmanie podmienok konania, rozhodovanie o procesných návrhoch až po rozhodnutie vo veci samej, resp. konečné rozhodnutie, tak aby konanie prebehlo bez zbytočných prieťahov alebo v normatívne ustanovenej lehote a v tomto rozsahu boli aj vypracované súdne rozhodnutia, resp. aby správny súd v určených prípadoch odsledoval splnenie povinností uložených jeho rozhodnutím žalovanému orgánu verejnej správy.

18. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje aj na to, že v súlade s judikatúrou EŠLP s ohľadom na predmet napadnutého konania ide o vec zaraďujúcu sa medzi tzv. privilegované typy konania (správna žaloba v sociálnych veciach), ktorá vo všeobecnosti vyžadovala postup konajúceho správneho súdu s osobitnou starostlivosťou a rýchlosťou, čo v napadnutom konaní nebolo uskutočnené.

19. Možno tak uzavrieť, že v napadnutom konaní postupom krajského súdu došlo k neprimeraným prietahom, čím bolo zasiahnuté do ústavne zaručeného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, takže podmienky zásahu ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, tak ako boli uvedené, sú tu splnené (bod 1 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadosťučinenie

20. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

21. Prietahy či nečinnosť súdu v konaní sú ústavným súdom hodnotené ako iný zásah súdu voči základným ústavne zaručeným právam a slobodám. Z tejto fakticity vyplýva, že porušenie práva na primerané súdne konanie nemožno dodatočne napraviť. Možno zabrániť, aby nedošlo k ďalším prietahom (ústavným príkazom konať), ale už raz vzniknutý prietah odstrániť nemožno, možno len poskytnúť za porušenie tohto práva primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde.

22. Hoci ústavný súd rozhodol, že sťažovateľom namietané základné právo podľa čl. 48 ods. 2, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu boli porušené (bod 1 výroku nálezu), ústavný súd vo výroku tohto nálezu v tomto štádiu konania neprikázal, aby krajský súd vo veci konal bez zbytočných prietahov v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy. Reflektoval tak na skutočnosť, že v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti krajský súd už vo veci rozhodol rozsudkom č. k. 4Sa 3/2017 10. júna 2021, rozhodnutie žalovaného orgánu verejnej správy zrušil a vec mu vrátil na nové rozhodnutie, čím sa konanie presunulo mimo dispozície krajského súdu.

23. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018).

24. Prihliadajúc na petit ústavnej sťažnosti, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ si uplatnil primerané finančné zadosťučinenie v sume 5000 eur, ktoré odôvodnil svojím pretrvávajúcim

pocitom neistoty, márnosti a nespravodlivosti, ako aj vystupňovaným stresom a úzkosťou z dosiaľ nevyriešeného súdneho sporu.

25. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Ústavný súd považoval sťažovateľom požadovanú výšku finančného zadosťučinenia za neprimeranú a na tomto mieste pripomína, že priznané finančné zadosťučinenie nie je kompenzáciou za možný neúspech v konaní pred všeobecným súdom, ale len zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou.

26. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, jeho celkovú dĺžku, ako aj rozsah práva sťažovateľa, ktoré bolo porušené, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučinenia sťažovateľovi v sume 800 eur (bod 2 výroku nálezu) a vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľa nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

27. Ústavný súd uložil okresnému súdu zaplatiť sťažovateľovi náhradu trov konania (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) celkovej sume 384,14 eur.

28. Ústavný súd pri vyčíslení náhrady trov konania vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Advokátovi patrí náhrada trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (príprava a prevzatie veci, podanie ústavnej sťažnosti) v hodnote 2 x 181,17 eur spolu s režijným paušálom 2 x 10,87 eur. Repliku sťažovateľa zo 17. apríla 2021 ústavný súd nevyhodnotil vzhľadom na jej obsah ako podanie relevantné pre rozhodnutie vo veci samej, a preto odmenu za ňu právnomu zástupcovi sťažovateľa nepriznal. Trovy konania tak spolu predstavujú sumu celkom 384,14 eur (bod 3 výroku nálezu).

29. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s §176 ods. 1 SSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. júna 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu